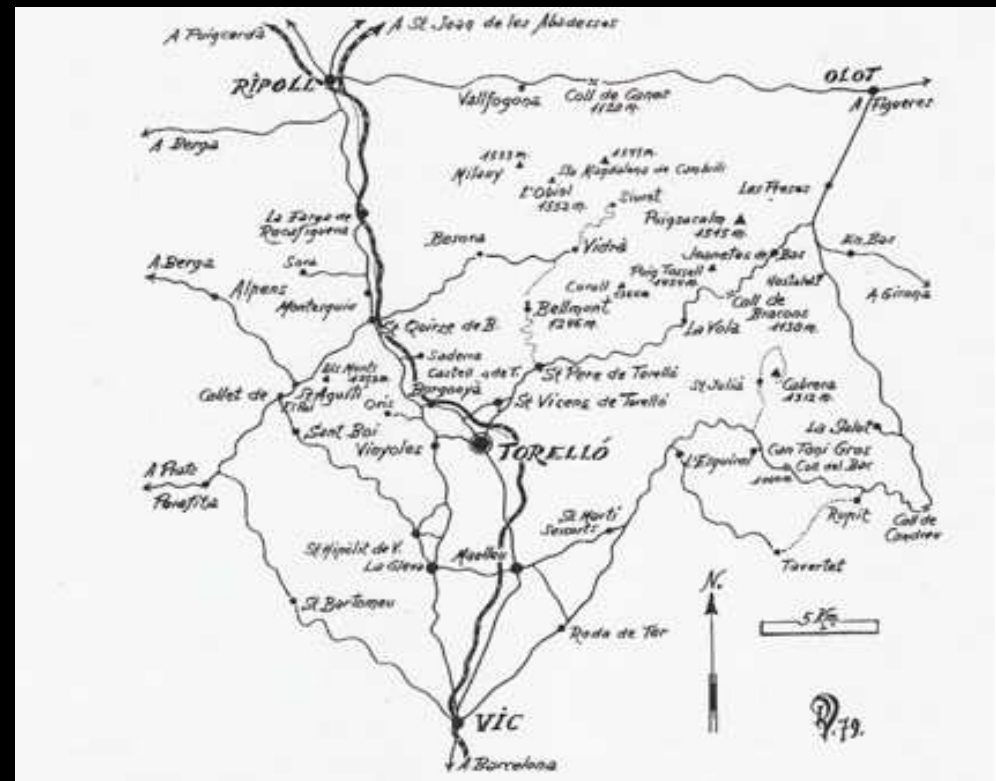

L'EDUCACIÓ A LA VALL DEL GES DURANT LA II REPÚBLICA (1931-1936)

El període de la II República (1931-1936) va suposar un fort embat per a l'educació. Les noves construccions escolars, les graduacions, la lluita contra l'analfabetisme, la introducció de noves metodologies són exemples d'una extensa llista. A més, es va aconseguir un canvi d'actitud que permetria oferir una perspectiva immillorable per a l'ensenyament.

Les escoles de la Vall del Ges van incorporar clarament aquests elements renovadors en les seves metodologies escolars, com les sortides a l'aire lliure i el treball de l'educació musical, l'educació física i l'educació manual.

Fotografia extreta de: Thomasa, Ll. (1963). *La Vall de Torelló*. Barcelona: Selecta

Proclamació de la II República

La proclamació de la República feta per Companys el 14 d'abril de 1931 des de l'Ajuntament de Barcelona va provocar un clima d'eufòria republicana, ja que es trencava amb la repressió tan gran que havia significat la dictadura de Primo de Rivera.

A la Vall del Ges, els actes centrals es concentraren davant dels ajuntaments. Allà es col·locaren les banderes republicanes als balcons, al mateix temps que es cremaven quadres i fotos del rei amb crits de “*Visca la República!!*”. De fons, podia sentir-se la música de “La Marsellesa”. Finalment, i com a acte de reivindicació nacional, es feren ballades de sardanes.

Dies després es recolliren els sants i símbols religiosos de les cases per cremar-los. Els retaules de les esglésies de Torelló i de Sant Pere de Torelló també foren destruïts per part de les milícies republicanes.

L'altar de l'Església de Torelló, d'estil barroc, que era preciós, va ser destruït per fer-hi un mercat.

Carme Teixidó. 2007

L'educació com a punt de transformació

El govern de la II República i el govern de la Generalitat estaven convençuts que per erigir un país modern i democràtic calia invertir molt en educació, ja que la consideraven com un dels eixos bàsics de la nova societat que volien construir. Creien que aquesta era la via per fer ciutadans participatius amb sentit cívic i compromís social. La renovació pedagògica prendria el model del moviment de l'Escola Nova

A diferència dels plantejaments aleshores vigents, l'Escola Nova contemplava la infància com una etapa de la vida amb un significat propi i col·locava els infants com a protagonistes del procés educatiu.

Aquesta nova visió basava l'aprenentatge en l'activitat de l'alumne a partir del coneixement psicològic de cada edat i no des d'una lògica adulta, com s'havia fet fins aleshores.

Cal remarcar, però, que la brevetat del període impossibilità una renovació plena i generalitzada de l'ensenyament, tot i que l'acció dels nuclis renovadors produí una positiva transformació de moltes escoles i altres institucions educatives. Aquesta acció renovadora fou obra d'un grup ben nombrós de mestres i educadors compromesos amb la modernització social, moral i econòmica del país a través de l'educació.

L'educació republicana a la Vall del Ges

A continuació es descriuran les escoles elementals que hi havia als municipis de la Vall del Ges en l'època de la II República, així com algunes experiències educatives rellevants per la seva notorietat i repercussió social.

-L'educació a Torelló

- Les escoles nacionals
- Les escoles religioses
- Altres experiències
- Mestres que van deixar empremta

- L'educació a Sant Pere de Torelló

- Les escoles nacionals
- Les escoles religioses
- Altres experiències
- Mestres que van deixar empremta

- L'educació a Sant Vicenç de Torelló

- Les escoles nacionals
- Mestres que van deixar empremta
- Borgonyà
- Vilaseca

L'educació a Torelló

Les escoles nacionals

La construcció de l'escola graduada per a nens i nenes va ser un projecte important per a Torelló, tot i que l'inici de la Guerra Civil no va permetre que veiés la llum. Amb la marxa dels germans maristes i les germanes carmelites de la vila iniciada la guerra, es va unificar l'ensenyament i aglutinar tota la mainada del poble en una sola escola unificada. Es van crear nous grups segons el veïnatge de la quitxalla i es van repartir en diferents espais escolars; els nois continuaven a l'antiga torneria de Joan Pujol, mentre que a les noies les van instal·lar a la casa de cal Cònsol i can Faura.

Tot i que el règim republicà va apostar clarament per una educació laica, a la pràctica, les escoles nacionals de Torelló van continuar educant amb una clara tendència religiosa, fruit de la tradició que havia marcat la societat d'aquell temps. Podríem dir que la fesomia de les escoles sí que va canviar (es van retirar molts dels símbols religiosos que fins aquell moment omplien les aules) però no es van modificar les metodologies ni els continguts impregnats fortament per aquesta tradició catòlica.

Escola de pàrvuls

Coneguda popularment com “Els caganers” estava ubicada al primer pis de l’antic mas Prat, al carrer Capsavila i compartia espai amb l’escola nocturna i l’escola nacional de nenes. Comptava amb una mestra, la *Doña* Dolores, i una ajudanta, la Lola Marramon.

La mestra, que devia tenir uns 70 anys, era molt estricta. Tot i així, vaig aprendre molt, ja que vaig sortir de l’escola sabent dividir per 2 i conequent els ossos del cos humà. L’escola estava plena de mapes, tot i que eren anteriors a la Primera Guerra Mundial.

Antoni Comprodon. 2007

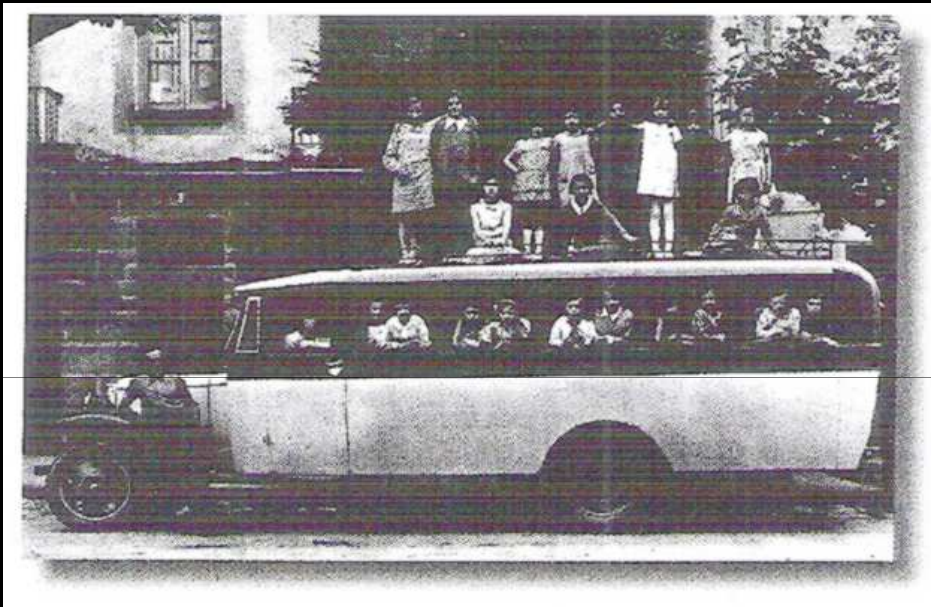
Escola de nens

Situada al número 6 del carrer Ges d’Avall, dins de l’antic escorxador, l’escola era un vell casalot del qual tothom coneixia les males condicions en què es trobava. El local era petit i es barrejaven els alumnes de diferents edats, que eren tutelats per un únic professor. El material didàctic era escàs, tan sols una pissarra i alguna làmina de paret, amb mapes de geografia i l’abecedari. Aquesta precarietat va ser un dels motius principals que van fer que el govern republicà es plantejés la construcció d’una escola graduada al poble.

Des del final del segle XIX hi va haver com a professor dels nois el mestre Josep Aguilar, originari de Sant Vicenç de Torelló. El mestre Aguilar era tan conegut que la gent de la vila anomenava l’escola de nens com “Ca l’Aguilar”. Fins i tot un cop jubilat l’escola es continuava anomenant popularment així.

Escola de nenes

L'escola estava situada al mateix espai que l'escola de pàrvuls, a l'antic mas Prat, al carrer Capsavila. Aquest era un espai força reduït i amb unes condicions molt precàries, que dificultaven enormement la tasca pedagògica. Tot i així, les mestres intentaven impartir les classes de la millor manera possible, innovant, sovint, en la manera d'ensenyar. Influenciades pel moviment de l'Escola Nova, les mestres feien moltes sortides a l'aire lliure, experiències molt recordades per les alumnes que les van disfrutar.

Es notava que eren pedagogues per la manera d'ensenyar que tenien.

Francisca Criballés. 2007

Noies de les escoles nacionals a punt de sortir d'excursió, el 1931 (Arxiu Municipal de Torelló.
Fons fotogràfic L'Abans de Torelló)

A l'escola hi treballaven quatre mestres, que després passarien a l'escola unificada. Aquestes eren: la Senyoreta Trini, dels petits, l'Antònia Cirera, la Maria Guillot i la Carmen Masferrer

Al matí, treballaven geometria, gramàtica, geografia, història d'Espanya, ciències, tenedoria de llibres i càlcul mercantil. A les tardes, les tasques pedagògiques estaven dedicades a les labors i a les oracions, fet que deixa entreveure les diferències de gènere que hi havia en aquella època, ja que es considerava que les noies havien de tenir uns grans coneixements en el tema de les labors, coneixements que els servirien quan es dediquessin a les tasques de la llar.

Construcció de l'escola graduada

Durant l'etapa republicana, tot i que va ser breu, es va aconseguir el que no hi havia hagut mai abans a Torelló, com era tenir més mestres nacionals i un edifici propi més per a l'ensenyament.

Per ordre del Ministeri d'Instrucció Pública l'estiu de 1931 es va aconseguir que les escoles de Torelló aconseguissin la graduació. Això suposava l'augment de dues seccions més per a nois i unes altres dues per a noies, de manera que es passava d'una escola unitària a una graduada amb tres seccions

“Diumenge passat, foren obertes al públic les portes de les noves escoles municipals, les quals durant tot el dia foren visitadíssimes. Pot dir-se que tot el poble hi desfilà.

(...) La bona situació del local, amb el seu pati-jardí de grans dimensions, ben dotat d'aigua potable, fonts, vàters, etc.. són condicions, aquestes que fan que Torelló tingui avui unes excel·lents escoles provisionals”.

Primer es van adequar les instal·lacions d'una fàbrica per utilitzar-la com a escola. D'aquesta manera, i com a solució provisional per a uns pocs cursos, es va apropiat l'antiga fàbrica de torneria de Joan Pujol i Codinachs, la qual anys després seria coneguda com a Invisa. Més endavant es va projectar la construcció d'un nou edifici, tot i que l'inici de la Guerra Civil va impedir que s'arribés a fer realitat.

“Inauguració de les noves escoles”. *La Veu del Ter* (10 d'octubre de 1931), pàg. 7

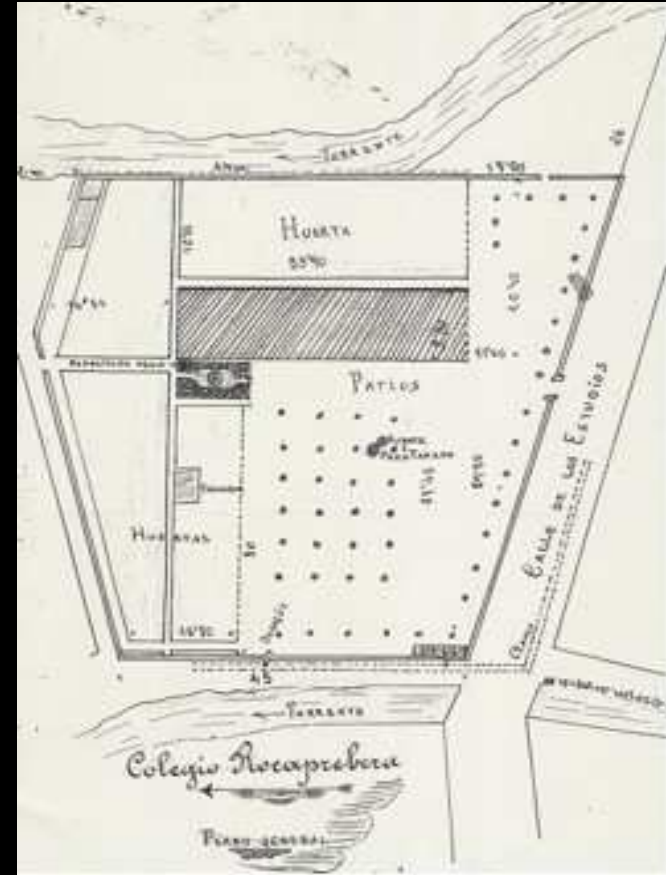
Les escoles religioses

La precarietat en la qual es trobaven les escoles públiques feia que moltes famílies optessin per portar els fills a l'escola privada (i religiosa). A més, el fet que algunes famílies volguessin inculcar una educació religiosa als seus fills i filles també atorgava un major nombre de matrícules escolars en l'escola privada confessional.

L'escola de nens: l'escola Rocaprevera o dels Maristes.

L'escola Rocaprevera va ser creada el 1888 per a omplir un buit educatiu que hi havia a Torelló, ja que l'ensenyament públic a Torelló era molt insuficient.

Per a la incorporació de mestres la Junta Protectora va contactar amb *l'Institut des Pétits Frères de Marie*, que va decidir, d'entrada, dur-hi tres mestres que posteriorment serien ampliat fins a cinc. La congregació dels germans maristes, doncs, va fer-se càrrec de la docència de l'escola.

Plànol del Col·legi Rocaprevera dibuixat per un dels seus alumnes, l'Eudald Vila. (Any1933). Dibuix cedit per Eudald Vila

Les classes estaven repartides entre el matí, de 8 fins a les 12 del migdia, i la tarda, de dues a dos quarts de cinc. Cada sessió durava poca estona, ja que es considerava que d'aquesta manera els nens es podien concentrar més bé i estaven més motivats. A més, feien poques matèries al dia, ja que buscaven el descans intel·lectual dels nois per a un millor rendiment escolar

Les matemàtiques i la tenedoria de llibres eren uns continguts molt ben treballats. La tenedoria de llibres, que era l'aprenentatge per saber portar correctament els llibres de comptabilitat, donava als alumnes un perfil professional molt buscat en aquell moment.

V. J. M. J. - Día 30 de Noviembre de 1934 - E. V.

Inventario

Activo		Pasivo	
Caja. Existencias en m.	15.000	Capital ant.	50.000
Mercedurias. Existencias en almac.	30.000	Efts. a pagar.	6.000
Efts. a cobrar. Para cobrar	8.000	Acreedores	2.500
Deudores:		Deudores:	
A. Moratin. E/ a m/f	7.000	D. Navarro. E/ a s/f	2.500
Total Activo	60.000	Total Pasivo	60.000
Comparación		Minuta de pérdidas y gananc.	
Total del Activo	60.000 ptas.	a Pérdidas	2.000
" " Pasivo	8.500 "	Perd. y Gan.	2.000
Capital liquido Activo	51.500 ptas.	Cy. Generales	1.000
Excluyio: Que el presente Inventario refleja la situación de mi hacienda en el día de la fecha		Int. y Desc.	500
		Ganancia	1.500
		Total	5.000

Cálculo de ganancia o pérdida

Capital según Inventario	51.500 ptas.
" anterior	50.000 "
Ganancia	1.500 ptas.

Balance de Situación

Activo		Pasivo	
Caja	15.000	Capital ant.	50.000
Mercedurias	30.000	Efts. a pagar.	6.000
Efts. a cobrar	8.000	Acreedores	2.500
Deudores	7.000	Ganancia	1.500
Total	60.000	Total	60.000

Exemples d'exercicis de Tenedoria de Llibres. Curs 1932-1933. Quadern cedit per Eduald Vila.

El control per part dels mestres era molt rigorós i s'intentava que les famílies també fossin participants d'aquest seguiment. Per això, cada final de mes s'entregava als pares i mares el butlletí de notes, que havia de ser retornat amb la firma dels tutors. Les notes estaven dividides en estudis i conducta, de manera que tan important era el rendiment intel·lectual com l'actitud per part dels alumnes.

A LOS PADRES DE FAMILIA

Este Boletín, destinado a circular semanalmente entre el Colegio y la Familia, tiene por objeto principal informar periódicamente a los Padres sobre la *Conducta* y los *Estudios* de sus hijos y establecer entre ellos y los Maestros, frecuentes relaciones.

Constituyen un poderoso medio de emulación, y, por lo mismo, un factor muy importante en la resolución del difícil y complejo problema de la educación del niño. Por otra parte, es evidente que si se desea obtener resultados felices y positivos en el terreno de la instrucción y educación es en gran manera importante que *Padres y Maestros obren de consuno*, es decir, aúnen y combinen sus esfuerzos.

Así, pues:

a) Se recomienda encarecidamente a los Padres fijar la atención en los datos que este Boletín les procura semanalmente, como también en los resultados de los exámenes mensuales que en el mismo hallarán detallados

b) Se les suplica igualmente se sirvan firmar cada domingo el Boletín, para que los alumnos lo devuelvan el lunes con este requisito.

L'escola de nenes: Les Vedrunes-Carmelites

La congregació de les Carmelites, va iniciar la seva tasca educativa a Torelló el 1866, tot i que la congregació hi era des del 1852. L'esclat de la Guerra Civil va suposar que la congregació hagués de marxar per por a patir la persecució del bàndol republicà.

L'escola estava situada a la Plaça Pujol, al costat de Can Pujades. Aquest era un centre amb un marcat caràcter religiós, tenien les parets plenes de quadres de la Sagrada Família, i classista, ja que les nenes estaven distribuïdes en els tres pisos del centre segons el poder adquisitiu de les seves famílies. Així, a la planta baixa hi havia les nenes més petites, les de parvulari, on s'hi estaven fins els set anys, coincidint amb el moment en què les noies feien la primera comunió. Les nenes de famílies benestants, que pagaven més diners, anaven al segon pis, on l'ensenyament era més complet i amb assignatures més concretes. Les altres nenes anaven a la classe del primer pis.

La formació pedagògica de les nenes anava a càrrec de les *hermanas*, de les quals tres eren mestres amb titulació: l'Esperit Sant, l'Àngels i la Montserrat Gou. La resta, tot i que no tenien estudis homologats, tenien una bona cultura.

Retrat escolar de les Vedrunes-Carmelites. Fotografia cedida per Eudald Vila

Altres experiències

L'Acadèmia del senyor Raimond Goëtze

El senyor Goëtze, originari d'Alemanya, ofería classes particulars a la seva Acadèmia. Va arribar Torelló pels volts de 1931 i els seus mètodes progressistes i els seus grans coneixements lingüístics van donar un gran ressò a la seva feina.

Raimond Goëtze, conegut com *l'alemà*, va arribar a Torelló exiliat de l'Alemanya nazi i es va integrar ràpidament a la vila. Va establir la seva Acadèmia al segon pis del número 6 del carrer Balmes i es va dedicar professionalment a l'ensenyament particular de diferents llengües: francès, anglès, alemany i català. També impartia classes de matemàtiques, física i dibuix lineal.

Fi de curs

El passat dilluns, fou donada la setzena i última lliçó de Gramàtica Catalana.

[...] el curset ha estat absolutament gratuït, públic i sense limitació de places; de les seves lliçons, doncs, ha pogut aprofitar-se'n tothom que ha volgut, sense constar un cèntim a ningú. Que les explicacions del Dr. Göetze, han estat donades, seguint el seu mètode didàctic amb gran claretat, demostrant un profund coneixement de tots els temes ortogràfics de la nostra llengua. No s'ha fet escàs en repeticions ni en sexemples per tal que la comprensió de lres regles gramaticals fos assequible a les intel·ligències menys avesades a aquestes qüestions ja de per si prou àrides. I sempre, el nostre mestre s'ha comportat amb un tacte exquisit i amb una prudència exemplar, com per a festejar a tothora la societat que tan afablement l'acollia. Des d'aquí li signifiquem la nostra admiració i la nostra reconeixença.

La Veu del Ter, 12 de març de 1932, editorial

Mestres que van deixar empremta

Germà Donat o “Hermano Teia”

Albert Monteil i Charmasson va néixer el 1880 a Sant Paul Trois-Chateaux (França) i va morir a la mateixa població l'abril de 1949. Se l'anomenava així perquè tenia un caràcter una mica viu i li costava ben poc enfadar-se, “s'encenia com una teia”. El germà Donat va passar-se gairebé una trentena d'anys dedicat a l'educació dels nens de Torelló, a l'escola Rocaprevera. El 1935 es va despedir de Torelló, deixant un gran record entre els torellonencs. De fet, l'estimació envers el germà Donat va ser tan gran que es va decidir posar el seu nom en una de les places de la vila.

Antònia Cirera

Aquesta mestra, nascuda a Òs de Balaguer, va treballar profundament per a l'ensenyament públic de Torelló, ja que es convertiria en una de les mestres amb més pes del que va ser l'escola graduada de la població. Segimon Serrallonga, il·lustre poeta de la població, escrivia:

Aquesta dona d'esperit fort, que ara anava corporalment encorbada fins a terra, i que, tan clara de cap com sempre, no es planyia d'haver caigut en l'oblit, havia estat en altre temps una noia resplendent, plena d'empenta, que anava al davant de la seva generació obrint els camins de la renovació pedagògica.

Segimon Serrallonga. El 9 Nou, 13 de setembre de 1991.

L'educació a Sant Pere de Torelló

Les escoles nacionals

A Sant Pere de Torelló hi havia una escola elemental de nois, una escola elemental de noies i una escola de pàrvuls, totes de caràcter nacional. A més, l'educació es convertiria en una prioritat per l'Ajuntament republicà, presidit per l'aleshores alcalde Isidre Ribes, convertint-se la construcció de les noves escoles en la gran obra republicana de l'ajuntament santperenc.

Escola de pàrvuls

L'escola estava dirigida per Mossèn Severí Faja i Suñer, que s'ocupava dels nens i nenes menors de tres anys. A més, feia classes particulars, sobretot a les cases de pagès.

Mossèn Severí tot i ser defensor del règim republicà i de les seves innovacions, el van matar en la lluita contra tot allò que anés lligat a la religió.

Com que en aquell moment l'escola mixta encara no era una realitat, els nens i nenes acudien a escola en horaris diferents. D'aquesta manera, no compartien espai.

Escola de nens

L'escola de nois s'ubicà, a partir de l'any 1890 i gràcies al reverend Joan Terricabres, a la casa número 13 del carrer Dr. Terricabres, on ara hi ha el local conegut popularment com al “*Centro*”.

El mestre Bernet havia estat tinent de l'exèrcit i feia les classes en castellà. Una anècdota és que, com que per a fer els dibuixos no teníem llapis de colors, ho fèiem amb cendra de la llar de foc. Sempre anàvem amb les mans brutes de carbonet.

Isidre Juvanteny. 2007

Per l'escola republicana hi passaren dos mestres: el senyor Bernet i el senyor Martí. Aquest últim també exerciria com a mestre a les escoles noves, el 1935.

Escola de nenes

A principis de segle, l'escola de nenes estava situada al carrer de Bellmunt, número 12, passant a partir dels anys 1909-10 a ocupar la primera planta de l'edifici on hi havia el vell ajuntament (i on ara hi ha el nou), és a dir, al carrer de Verdaguer número 18.

L'escola ocupava la planta d'una vivenda i n'aprofiva totes les estances per a ús escolar.

A la cuina, les mestres ens feien rentar les dents. Cada una de nosaltres portava el seu raspall i com que en aquell temps no hi havia pasta de dents, ho fèiem amb sal.

Teresa Bartrina, la Dolors Vila i la Rosa Ribes. 2007.

En aquell moment, les mestres encarregades de l'educació de la trentena d'alumnes que assistien a l'escola eren la senyoreta Dolors Purcalles, la senyoreta Magda, la senyoreta Cecília i la senyoreta Maria.

Les nenes de l'escola nacional de Sant Pere de Torelló no feien labors, com era habitual en moltes escoles. En canvi, es feien moltes manualitats.

Pintàvem gerres amb deca i fèiem calendaris cremats. Això suposava una despesa econòmica extra i a casa no sempre ens ho podíem permetre.

Teresa Bartrina. 2007

En crear-se l'escola Xandri, les nenes que assistien a l'escola nacional van passar a estudiar a la nova escola. Les que no van continuar van ser les mestres que, per diferents circumstàncies, van ser substituïdes per d'altres. De fet, la mobilitat del cos de professorat va ser una constant en aquell temps.

Tot i que els nens i nenes compartien edifici, no anaven junts a l'aula. En aquell moment, doncs, la coeducació educativa encara no era una realitat (no ho seria fins el 1936), tot i que era un principi fonamental de l'educació republicana. Així, les mestres encarregades de l'educació de les nenes eren: la Júlia Alemany, la Josefina Alibés, l'Anna Moncho i la Maria. De l'educació dels nens se n'encarregaven el senyor Martí, el senyor Tenes (que s'hospedaven a Can Sant Pau) i el senyor Ambrós. El mestre Ambrós, tot i morir acabada d'estrenar la nova escola, va deixar un gran record entre els alumnes.

Fruit de l'esperit renovador de la pedagogia que volia impulsar el govern republicà, a l'escola graduada de Sant Pere de Torelló es feien moltes sortides escolars.

Amb la senyoreta Júlia vam anar a la Llotja de Barcelona, a la Diputació, a visitar la Generalitat... Eren mestres amb una gran formació que van portar molta cultura, També vam anar a visitar la biblioteca de Girona, on ens van permetre veure uns documents molt valuosos només pel fet de ser alumnes de la senyoreta Júlia.

Construcció escolar. Hem visitat les obres de les escoles en construcció, i cal confessar que ens hem admirat de la manera que avancen el treball de les mateixes, puix actualment ja té fet, l'empresari, el perímetre de dues aules, els fonaments a pla terreny i obert el fonament a tot el perímetre de l'edifici.

Celebrariem que seguís aquesta activitat fins al final de l'edifici.

La Veu del Ter, 21 d'octubre de 1933, pàg. 9

Teresa Bartrina, la Dolors Vila i la Rosa Ribes. 2007.

SCOLAR FISC.

1- Diners de la República.
 1- Bandera nacional.
 1- Un mapa nacional.
 1- Una para el profesor, varias de escritorio y niños.
 1- Hoja de papel.

1- Termómetro.
 20 mapas bipanorámicos.
 1- Escocot grande, similar con copias e cartillas.
 4- Vitrinas tamaño regular, con instrucciones de geometría.
 1- Armario-vitrina para el material y trabajos escolares.
 MATERIAL DE FERIADES.

Colección de mapas corales geográficos (Sea y tierra) con el de Cataluña y el de Barcelona.
 Mapa recreativo.
 Colección de láminas N. de S.
 Id Id N. S.
 Compendium etrusco.
 Libro, cuaderno, pluma, lapicero, tinte, goma, borrador.
 Libro " Escuelas españolas ".
 BIBLIOTECA ESCOLAR.

Láminas de cosas, libros del I al III. (Sea y tierra)

Lecciones geográficas.	Id	1 al IV.	idem.
Historia Universal.	Id	1 al IV.	idem.
" El mar "	Id	1 al III.	idem.
Popularización artística	Id	1 al IV.	idem.
Vidas de grandes hombres."		1 al III.	idem.
Las grandes exploraciones.		1 al VIII.	idem.
Libros de aventuras.		1 al II.	idem.

6 ejemplares de la colección Compendiaria Obras L. S.
 El Alcalde. El Secretario.

A les acaballes del règim republicà i amb l'arribada de la Guerra Civil, els enfrontaments violents amb els detractors del règim van augmentar considerablement. En aquest sentit, era freqüent que algunes famílies passessin a ser refugiades pel fet d'haver de marxar de casa seva. Sant Pere de Torelló va acollir algunes famílies de Bilbao i Santander. Els fills i filles d'aquestes famílies van ser escolaritzats a l'escola Xandri.

Eren molt intel·ligents. Es notava que d'allà on venien hi havia més qualitat en l'ensenyament que aquí. Ens van ensenyar molt i es van integrar molt ràpidament.

Teresa Bartrina, Dolors Vila i Rosa Ribes.
 2007

Les escoles religioses

L'escola de nenes: l'escola de Les Carmelites

Aquesta congregació, fundada el 1826 per Joaquim de Vedruna, va instal·lar-se a Sant Pere de Torelló a mitjans del segle XIX per desenvolupar tasques tant diverses com la d'atendre una farmàcia o la d'impartir educació religiosa a les nenes santperenques. El convent-escola, es va situar al carrer Badrena, just on ara s'ha creat el nou Centre de Dia de la població.

Les monges carmelites atenien les nenes de la vila des de l'edat de parvulari fins que aquestes entraven al mercat laboral, que solia ser al voltant dels 14 anys. Així, l'escola comptava amb una aula de parvulari i tres aules més que es distribuïen en els diferents pisos de l'edifici.

L'escola de les Carmelites, com també passava amb l'escola que la mateixa congregació tenia a Torelló, era una escola classista, de manera que les aules no quedaven dividides per edat sinó pels diners aportats per les famílies.

Altres experiències

Les classes particulars d'en Pep Palou

Per tal de fer front a les necessitats escolars dels infants que vivien a pagès, en Josep Palou, més conegut com a Pep Palou es dedicava a impartir-los classes de diferents matèries: tenedoria de llibres, matemàtiques, llengua, història... Aquest mestre vocacional (no tenia el títol oficial de mestre) també oferia classes particulars per tal que els nens i nenes, un cop acabat l'ensenyament elemental poguessin continuar amb la seva formació, així com oferir classes de reforç a aquells alumnes que necessitaven repassar més a fons les lliçons donades a l'escola.

Mestres que van deixar empremta

Senyoreta Júlia

Júlia Alemany i Bori, nascuda a Blanes, era filla del reconegut escriptor Josep Alemany i Borràs. La vida de la senyoreta Júlia no va ser fàcil, ja que en aquells moments la professió de mestra no permetia portar una vida econòmicament còmoda. De fet, era freqüent que els mestres i les mestres passessin per les cases a demanar alguna cosa per a menjar, sobretot a les masies.

Donades les circumstàncies econòmiques, molts mestres es veien obligats a fer classes fora de l'horari escolar per tal d'obtenir uns ingressos extres. Aquest era el cas de la senyoreta Júlia, que feia classes de repàs i d'ensenyament de la llengua catalana en horari nocturn.

El record que va deixar entre les seves alumnes va ser molt gran, sobretot per la gran formació que havia rebut a l'Escola Normal de la Generalitat.

La senyoreta Júlia tenia una mentalitat molt oberta i tenia moltes coneixences. Això ens va permetre gaudir d'una educació moderna i molt cultivada.

Teresa Bartrina, la Dolors Vila i la Rosa Ribes. 2007

L'educació a Sant Vicenç de Torelló

Les escoles nacionals

Escola de nens

L'escola elemental de nens de Sant Vicenç va ser una de les primeres escoles fundades de la comarca. Situada al carrer Major, al costat d'on es troba l'edifici actual de l'Ajuntament, en temps de la República va ser conduïda pel mestre Capellades. L'escola disposava d'una única aula, de característiques molt austeres, que aplegava els alumnes de diferents edats. El material pedagògic també era molt precari, tot i que tenien una petita biblioteca que havia anat elaborant el mestre Capellades al llarg dels anys.

La classe estava estructurada en seccions i els alumnes quedaven ordenats en funció de si anaven més o menys avançats en les matèries. Així, els que duïen un ritme més accelerat seien a davant, mentre que els que anaven més endarrerits seien al fons de la classe.

L'escola de nens ofería classes de música, on aprenien solfeig i piano, i de francès de forma optativa, assignatures que impartia el fill gran del mestre Capellades.

AJUNTAMENT
DE
SANT VICENÇ DE TORELLÓ

INVENTARI del material existent a l'escola
de nois d'aquesta població el dia 5 d'octubre del 1936

Escola bipersonal.
1 Pupitre epl professor.
1 taula de dibuix.
1 armari-biblioteca.
125 llibres biblioteca.
4 màtines de dibuix.
1 semicercle graduat.
6 bandes.
1 porta pissarres.
3 pissarres.
1 cafars mundial
18 mapes.
10 quaderns.
1 Compàs gros.
1 rellotge.
1 Campaneta.
1 Bandera República.
2 Cadires.
2 llibres de vista.
1 Atlas geogràfic.
1/2 Capes pissarriños.
4 manuals de frança.
1 Doble decímetre.
4 Mapes de l'usta .
23 Figures geomètriques.
Diferentes figures geomè-
triques petites.
1 Capes lèpis de colors.
1 Serra de fusta.
Diferents articles de vi-
dre per experiments de fí-
sica i química.
1 Abecedari de fusta.
1 Numeració de fusta.
1 Puntero.

La senyora Victorina, la dona del mestre, també tenia un paper destacat en l'escola, ja que s'ocupava dels més menuts. Ella era l'encarregada d'ensenyar-los a llegir i a sumar, per tal que després poguessin seguir el ritme d'aprenentatge del mestre. Així, tot i que a Sant Vicenç de Torelló no hi havia una escola de pàrvuls reconeguda de manera formal, la senyora Victorina s'encarregava de l'atenció dels nens més menuts.

Inventari del material de l'escola de nois, any 1936. Arxiu Municipal de Sant Vicenç de Torelló

Escola de nenes

L'escola de nenes, com la de nens, també estava situada al carrer Major, al local ara conegut com a Cal Pastisser per trobar's-hi una pastisseria emblemàtica de la vila.

El càrrec de mestra de l'escola pública de nenes de Sant Vicenç de Torelló va ser ocupat per diferents senyoretetes. De fet, durant els cinc anys del govern republicà, l'escola nacional de nenes de Sant Vicenç va comptar amb quatre mestres diferents. Aquest fet, òbviamment, oferia una gran inestabilitat en el sistema d'ensenyament de l'escola, sobretot en zones rurals.

Els continguts que es treballaven a l'escola eren els propis dels ensenyaments elementals: matemàtiques, història, llengua... Això sí, a les tardes es realitzaven labors i brodats, manualitats considerades molt importants per a les nenes en aquella època. A l'edifici de l'escola pública de nenes s'oferia, a més,

Sant Vicenç de Torelló

Per fi ja tenim una mestressa. Després d'un mes de retard, gràcies a la incommensurable actuació de la Junta Municipal encarregada de la cultura d'aqueix poble, han començat les seves tasques, el col·legi de noies, de la qual és encarregada la mestressa, que fins ara ho era de Cabrera a la qual li desitgem una agradable i llarga estada entre nosaltres.

De totes maneres felicitem a l'esmentada Junta, per haver arribat a un acord, que ja era hora.

Mestres que van deixar empremta

Vicenç Capellades

El mestre Capellades va iniciar la seva tasca com a docent de l'escola pública de nens de Sant Vicenç de Torelló l'1 de setembre de 1918, en substitució del mestre Manuel Garanger, que va ser destinat a l'escola de Palamós. Vicenç Capellades va ser un mestre conegut per ser molt catalanista i, a la vegada, molt catòlic.

Iniciada la guerra civil, el mestre es va veure en l'obligació de marxar amb la seva família, buscant un lloc fora de la persecució.

Va haver de fugir de la repressió cap a Barcelona, a casa de la seva filla Palmira, però els rojos el van matar. De totes maneres, hagués mort igualment de pena, en veure com s'esdevenien els fets.

Francesc Oró. 2007

El mestre Capellades, al llarg de la seva trajectòria com a mestre del poble, va ser sovint qüestionat, ja fos pels seus mètodes o per qüestions ideològiques i religioses. Tot i així, els antics alumnes en guarden un gran record.

Borgonyà

L'escola religiosa de nens

El 1898, el mateix any que arribava la congregació de les Dominiques a Borgonyà per encarregar-se de l'educació de les nenes, ho feia el capellà Ramon Vila. Ell seria qui s'ocuparia d'educar els nens de la colònia.

L'escola es va situar al costat de l'església i complia les funcions educatives i de transmissió religiosa. No seria fins el 1925 quan s'inaugurarien les noves instal·lacions escolars, amb clares millores de reforma que suposaven abandonar la situació de precarietat que hi havia.

Amb l'entrada de la República, les institucions religioses perderen gran part del monopoli que tenien en educació, ja que s'establia el principi de la llibertat religiosa a les escoles. A causa, però, de l'aïllament que vivien les colònies fabrils, per la seva situació geogràfica i per les difícils comunicacions que hi havia, totes les renovacions imposades pel nou govern arribaren molt lentament a Borgonyà. Tot i així, les classes van passar a ser impartides per un professor titulat que tenia com a adjunt el capellà de la colònia.

L'escola religiosa de nenes

El 1898, a petició del bisbe de Vic Josep Morgades es va fundar la casa-escola. La congregació de les Germanes Dominiques seria l'encarregada de fer-se'n càrrec. Així, dins el terme de la colònia es va construir un edifici on les germanes vivien i impartien l'ensenyament a les nenes. A l'escola, també hi anaven nenes filles dels anglesos, treballadors de la colònia, i, per tant, de religió protestant. Aquest fet albirava en les monges la possibilitat de fer proselitisme.

El convent de les monges dominiques i l'escola de nenes. Fotografia extreta de *Borgonyà: una colònia industrial del Ter. 1895-1995*

El Decret del maig de 1931 imposat pel govern republicà va suposar l'exigència de que almenys una de les mestres tingués la titulació oficial. D'aquesta manera s'intentava regularitzar la situació dels mestres. No va ser fins el 1934 que es va solucionar el problema i la congregació va incorporar una religiosa amb el títol de mestra.

Vilaseca

En temps de la República, a Vilaseca hi havia una escola religiosa per a nens i una escola religiosa per a nenes.

L'escola confessional de nenes estava dirigida per la Comunitat religiosa de les "Filles de la Caritat" que, a més de l'educació de les nenes s'ocupava d'altres tasques com la cura dels malalts i la col·laboració a la Parròquia, ajudant en l'ensenyament de la Catequesi. De fet, l'escola estava ubicada en un antic hospital que el 1934 es va adequar per oferir les funcions d'escola.

Pel que fa a l'educació dels nens, era el mossèn de la Parròquia qui se n'ocupava. Així, en el mateix espai parroquial, el mossèn ensenyava les lliçons elementals als nens de la colònia, al mateix temps que els feia doctrina religiosa. Així, l'aula escolar estava situada dins mateix de la parròquia

Per acabar

La Vall del Ges reflecteix clarament l'agitació que va suposar la proclamació de la Segona República.

El 14 d'abril de 1931, dia de la proclamació republicana, ja hi havia una sèrie d'inquietuds que feien preveure un canvi de sentit de la pedagogia del país. El fet que a nivell institucional s'apostés clarament per l'educació va permetre donar llum a aquest projecte que feia més de cinquanta anys que s'estava gestant i que la dictadura de Primo de Rivera havia estroncat.

Aquest nou projecte passava forçosament per la modernització de l'educació i, per tant, la construcció de nous edificis escolars i la graduació de l'ensenyament eren dos dels punts clau en els quals calia treballar. A la Vall del Ges aquests dos elements van tenir una importància cabdal, convertint-se en alguns casos en les grans obres dels ajuntaments republicans.

Així, tot i que breu, el període republicà va suposar un fort embat per a les escoles de la Vall. Les noves construccions escolars, les graduacions, la lluita contra l'analfabetisme, la introducció de noves metodologies són exemples d'una extensa llista. La Segona República, a més, va aconseguir un canvi d'actitud envers l'educació, donant-li una força i una empenta que oferiria una perspectiva immillorable per a l'ensenyament. La Història, però, no sempre segueix esquemes racionals i l'esclat de la Guerra Civil interrompria de forma flagrant aquest projecte. Els esdeveniments i l'atzar no es posarien de part d'aquest propòsit educatiu i l'arribada del Règim franquista l'acabaria esmicolant i apostant per un model educatiu totalment diferent

Bibliografia

- Agrupació fotogràfica de Sant Pere de Torelló. (2003). *Sant Pere de Torelló, abans d'ahir*. Sant Pere de Torelló: Ajuntament de Sant Pere de Torelló
- Comissió de Festes (1983). *Vilaseca, cent anys d'història*
- Dalmau, A. (1994). *L'essència de Sant Pere de Torelló: Retalls i fets de la seva història*. Sant Pere de Torelló: Ajuntament de Sant Pere de Torelló
- DD.AA. (1999). *Pedagogia a Catalunya*. Barcelona: Fundació Jaume I.
- DD.AA. *L'impuls de l'educació durant la segona república: l'ensenyament públic a Osona (1931-1936)*. a AUSA XXII. 157 (2006) pàgs. 393-434
- Joutard, P. *Esas voces que nos llegan del pasado*. México: Fondo de Cultura Económica.
- Mata, M. (2006). *La conjunció astral de l'educació en la Segona República*, a *Perspectiva Escolar*. Núm. 306. pàgs 2-7.
- Molera, S. (2001). *L'Abans. Recull gràfic de Torelló (1879-1965)*. El Papiol: Editorial Efadós
- Morera, J. (1996). *Borgonyà: una colònia industrial del Ter. 1895-1995*. Vic: Eumo
- Pladevall, A. (1979). *La vall de Torelló. Geografia i Història*. Torelló: Celblau
- Solà, P. (1983). *Cultura popular, educació i societat al nord-est català (1887-1959)*. Santa Eulàlia de Ronçana: Col·legi Universitari de Girona.
- Vila, R. (1993). *Catalunya, esqueixos d'un passat. III Osona*. Mataró: Memòria editorial

Exposició realitzada per Anna Girbau i Ferrés.

Fragments extrets de la recerca: “*L’educació a la Vall del Ges durant la II República (1936-1939)*”, d’Anna Girbau i Ferrés dins el programa de la Borsa d’Estudi i Treballs de Recerca de l’Ajuntament de Torelló, el maig de 2008.

Octubre del 2008